

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
КАФЕДРА ПІДПРИЄМНИЦТВА,
КОРПОРАТИВНОЇ ТА ПРОСТОРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

С. В. Козловський

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМНИЦТВА

Методичні вказівки до самостійної роботи
для здобувачів вищої освіти ОС «Магістр»
спеціальності D3 Менеджмент

Вінниця
2025

УДК 658:[005.922.1:33](075.8)

Е 457

*Рекомендовано до друку вченою радою економічного факультету
Донецького національного університету імені Василя Стуса
(протокол № 4 від 21 листопада 2025 року)*

Укладач:

Козловський С. В., д-р екон. наук, професор, професор кафедри підприємництва, корпоративної та просторової економіки ДонНУ імені Василя Стуса.

Рецензенти:

Томчук О. В., д-р екон. наук, професор, професор кафедри менеджменту та поведінкової економіки ДонНУ імені Василя Стуса;

Поповський Ю. Б., канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри маркетингу та бізнес-аналітики ДонНУ імені Василя Стуса.

Е 457 Економічна безпека підприємництва: методичні вказівки до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти ОС «Магістр» спеціальності D3 Менеджмент / уклад. С. В. Козловський. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2025. 49 с.

Методичні вказівки містять програму навчальної дисципліни «Економічна безпека підприємства», питання для самоперевірки набутих знань, перелік тем рефератів, творчих і тестових завдань та список рекомендованих джерел.

Рекомендується для здобувачів вищої освіти та викладачів Донецького національного університету імені Василя Стуса.

УДК 658:[005.922.1:33](075.8)

© Козловський С. В., 2025

© ДонНУ імені Василя Стуса, 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ.....	6
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	8
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ.....	11
ТЕМИ РЕФЕРАТІВ	18
ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ	21
ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ.....	25
ВІДПОВІДІ НА ТЕСТОВІ ПИТАННЯ	46
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	47

ВСТУП

Освітня компонента «Економічна безпека підприємництва» належить до циклу професійної підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю «Менеджмент». Дисципліна спрямована на формування у здобувачів цілісного розуміння механізмів захисту економічних інтересів підприємства, його ресурсного потенціалу та інформаційних активів в умовах мінливого ринкового середовища й зростаючого конкурентного тиску.

Оволодіння навчальним матеріалом сприяє формуванню у здобувачів комплексного бачення економічної безпеки як системного процесу, що охоплює фінансовий, інформаційний, кадровий, інноваційний, технологічний та правовий складники. Здобувачі набувають умінь виявляти внутрішні й зовнішні загрози, оцінювати ризики, ухвалювати управлінські рішення для підтримання стійкості підприємства та розробляти заходи запобігання кризовим ситуаціям. Навчальний процес поєднує теоретичні моделі з практичними прикладами, розвиває критичне, стратегічне й аналітичне мислення та формує готовність ефективно застосовувати знання в реальних умовах господарювання.

У межах дисципліни розглядаються питання побудови системи економічної безпеки підприємства, організації служби безпеки, управління ризиками, моніторингу фінансових і ринкових загроз, ділової розвідки та корпоративного контролю. Детальна увага приділяється протидії шахрайству, зловживанням, витоку інформації та регулюванню репутаційних ризиків, а також застосуванню інноваційних інструментів інформаційної безпеки, кіберзахисту й формуванню корпоративної культури безпечного управління.

Метою вивчення дисципліни є формування у здобувачів професійного світогляду та компетентностей у сфері стратегічного управління економічною безпекою підприємницьких структур. Під час опанування курсу здобувачі навчаються комплексно аналізувати й визначати потенційні ризики, моделювати сценарії їх розвитку та розробляти стратегії ефективного реагування. Засвоєння навчального матеріалу допомагає сформувати готовність застосовувати отримані знання на практиці для збереження конкурентних позицій, підвищення фінансової стійкості та забезпечення сталого розвитку бізнесу.

Завданням ОК є формування у здобувачів системного розуміння структури, функцій та інструментів економічної безпеки підприємства, розвиток умінь ідентифікувати ризики, аналізувати економічні процеси та ухвалювати управлінські рішення для мінімізації їх наслідків. Дисципліна спрямована на розвиток компетентностей у сфері прогнозування, планування й контролю заходів безпеки, управління кризовими ситуаціями, а також на впровадження принципів економічної відповідальності, етики та корпоративної прозорості. Важливим аспектом

є інтеграція знань із менеджменту, фінансів, права та аналітики в єдину систему забезпечення захищеності бізнесу.

Самостійна робота є невід'ємною складовою освітнього процесу, що передбачає активну пізнавальну й аналітичну діяльність здобувачів, спрямовану на поглиблення теоретичних знань та удосконалення практичних умінь. Основними формами самостійної роботи є опрацювання навчальної та наукової літератури, виконання індивідуальних завдань, підготовка змістовних рефератів, аналітичних есе й презентацій, а також розв'язання ситуаційних вправ і тестових завдань. Особливу роль відіграють питання для самоперевірки, що сприяють усвідомленому засвоєнню матеріалу та формуванню навичок самооцінювання результатів навчання.

Самостійна робота здобувачів спрямована на засвоєння теоретичних положень, розвиток критичного мислення та уміння інтерпретувати інформацію й пропонувати ефективні управлінські рішення. Вона організовується на принципах індивідуалізації, що дає змогу глибше опрацьовувати актуальні теми та практично застосовувати здобуті знання, а також сприяє формуванню проєктних і рефлексивних навичок, підвищенню відповідальності й готовності застосовувати знання у професійній діяльності.

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Організація та оцінювання процесу вивчення ОК «Економічна безпека підприємства» регламентуються внутрішніми нормативними документами Університету: «Порядком оцінювання знань здобувачів вищої освіти» та «Положенням про організацію освітньої діяльності». Заняття проводяться у формі аудиторних лекцій за розкладом і передбачають виконання самостійної роботи здобувачів.

Ефективне забезпечення навчання здійснюється за допомогою цифрових засобів комунікації: корпоративної пошти *Outlook* та платформ *Microsoft Teams* і *Zoom*. Методичні матеріали та завдання курсу розміщуються у корпоративному сховищі *Dropbox*. Завдяки інтеграції цих ресурсів викладач може швидко реагувати на запитання студентів і контролювати їхній прогрес. У разі пропуску лекції здобувач самостійно опрацьовує матеріал, користуючись доступними в Teams презентаціями та завданнями.

Самостійна робота зорієнтована на розвиток професійних компетентностей у сфері економічної безпеки підприємства, зокрема здатності аналізувати проблемні ситуації, діяти в умовах невизначеності та інтегрувати знання з різних функціональних сфер. Вона передбачає виконання таких завдань:

– *питань для самоперевірки*, які допомагають упорядкувати знання з основ економічної безпеки підприємства, оцінювати внутрішні та зовнішні ризики бізнесу, освоювати методи управління та розуміти правові аспекти захисту підприємницької діяльності;

– *підготовку рефератів або есе*, що сприяють узагальненню інформації про економічні й фінансові загрози для підприємств, аналізу сучасних ризиків у бізнес-середовищі, аргументованій оцінці їх впливу на діяльність компаній та розробку практичних рекомендацій щодо підвищення економічної стійкості і захисту бізнесу від негативних факторів;

– *творчих завдань*, які націлені на проведення самостійних досліджень економічних і фінансових ситуацій, формулювання власних пропозицій щодо мінімізації ризиків, моделювання стратегій захисту бізнесу та оцінку їх ефективності в конкретних практичних умовах;

– *тестові завдання*, що дозволяють комплексно оцінювати тематичні аспекти захисту підприємницької діяльності та конкурентоспроможності бізнесу у контексті забезпечення операційної узгодженості бізнес-процесів.

Система оцінювання дисципліни ґрунтується на рейтингово-бальній моделі з максимальною сумою 100 балів за семестр. Основну частину оцінки, 70 балів, формує поточна навчальна діяльність, що містить виконання завдань самостійної роботи, підготовку есе та презентацій, а також активну участь у практичних

заняттях. Модульний контроль оцінюється у 10 балів, а підсумковий – у 20 балів і може проводитися у формі екзамену, тестування або індивідуальної наукової роботи. Додаткові бали нараховуються за наукову діяльність, зокрема виступи на всеукраїнських та міжнародних конференціях, публікацію тез доповідей і статей, виконання дослідницьких проєктів та інших науково-орієнтованих ініціатив, що сприяють розвитку академічного потенціалу здобувачів.

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів проводиться за критеріями, чітко визначеними у силабусі. Розв'язання творчих завдань здійснюється за чотирівневою шкалою з максимальною оцінкою 5 балів. Для отримання найвищого балу необхідне правильне виконання завдання, дотримання логічної послідовності дій, застосування методичних інструментів та формування обґрунтованих висновків. Есе може набрати до 10 балів, які розподіляються за такими критеріями: дотримання технічних вимог і структурованість роботи – 3 бали; повнота розкриття теми, креативність і прояв авторського підходу – 4 бали; аргументованість викладу з посиланням на джерела – 3 бали. Тестові завдання передбачають нарахування 1 балу за правильну відповідь, що дозволяє оперативно визначати рівень засвоєння матеріалу курсу.

Ключовим принципом освітнього процесу є дотримання академічної доброчесності. Усі завдання виконуються здобувачем особисто та оцінюються за повнотою виконання, логічністю викладу, глибиною аналізу, аргументованістю висновків і дотриманням правил цитування. Використання чужих ідей або матеріалів без посилання на конкретні джерела суворо заборонене.

Виняткова увага звертається на своєчасність виконання завдань. Пропуски занять допускаються до двох без відпрацювання, тоді як більша кількість потребує надолуження матеріалу через консультації або відповідні перевірки засвоєних знань за вказаний період часу. Студенти, які навчаються за індивідуальним графіком, виконують завдання відповідно до узгодженого викладачем плану із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій.

У межах політики відкритої освіти результати неформального навчання, зокрема сертифіковані онлайн-курси або навчальні програми, можуть бути зараховані до 70 % від кількості годин / кредитів за ОК, за умови підтвердження документами та відповідності набутим компетентностям.

Отже, завдяки комплексному поєднанню теоретичних основ і прикладних кейсів здобувачі набувають цілісного розуміння економічної безпеки підприємства, аналізують ймовірні загрози та чинники їх виникнення, ухвалюють зважені управлінські рішення та впроваджують інноваційні підходи для довгострокового розвитку бізнесу.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Поняття та основні категорії економічної безпеки

Сутність економічної безпеки підприємства як стану захищеності від загроз і ризиків. Елементи системи безпеки: об'єкти, суб'єкти, цілі, принципи та функції. Ключові категорії: економічні інтереси, потенціал, загроза, ризик, небезпека, стійкість. Види економічної безпеки за рівнями управління та сферами діяльності. Фактори, що визначають рівень ЕБП. Система показників для вимірювання стану безпеки. Взаємозв'язок між економічною безпекою, конкурентоспроможністю та ефективністю діяльності. Механізми формування безпечного економічного середовища. Критерії оцінювання економічної стійкості підприємства. Значення економічної безпеки для забезпечення стабільного розвитку бізнесу.

Тема 2. Специфіка ведення підприємницької діяльності в Україні з точки зору економічної безпеки

Етапи становлення підприємництва в Україні та формування системи його економічної безпеки. Вплив соціально-економічних, політичних і правових умов на стан бізнесу. Основні загрози підприємницькій діяльності: корупція, тінізація економіки, рейдерство, нестабільність законодавства. Особливості взаємодії бізнесу з державними регуляторами. Нормативно-правові основи захисту підприємницької діяльності. Інституційні механізми підтримки економічної безпеки бізнесу. Вплив фінансово-кредитної політики на рівень безпеки підприємств. Необхідність формування корпоративних стратегій безпеки. Впровадження антикризових інструментів у практику управління бізнесом. Актуальні напрями зміцнення підприємницької безпеки в сучасних умовах України.

Тема 3. Методичні підходи та індикатори оцінки економічної безпеки підприємства

Методичні підходи до оцінки рівня економічної безпеки підприємства: індикаторний, ресурсно-функціональний, програмно-цільовий та ризиковий. Етапи діагностики ЕБ. Основні методи оцінювання: статистичний, експертний, оптимізаційний, сценарний, порівняльний. Система показників для визначення рівня фінансової, кадрової, інформаційної та інноваційної безпеки. Індикатори граничних і критичних значень економічної стійкості. Інтегральний показник як узагальнена оцінка рівня безпеки. Диференціація станів безпеки – нормальний, передкризовий, критичний. Застосування результатів оцінювання для ухвалення управлінських рішень. Значення системного моніторингу в підвищенні рівня економічної безпеки.

Тема 4. Економічна безпека підприємства як система

Економічна безпека як цілісна система взаємопов'язаних елементів. Основні структурні компоненти: цілі, завдання, принципи, функції, об'єкти й суб'єкти.

Взаємозв'язок між підсистемами фінансової, кадрової, інформаційної, техніко-технологічної та правової безпеки. Принципи системного підходу до управління безпекою. Механізм формування, реалізації та контролю СЕБ. Вплив зовнішнього середовища на функціонування внутрішніх підсистем. Роль інформаційно-аналітичного забезпечення у підтриманні системи. Критерії оцінювання ефективності функціонування системи безпеки. Напрями вдосконалення структури й управлінських процесів. Значення системного підходу для забезпечення стратегічної стабільності підприємства.

Тема 5. Організаційні аспекти економічної безпеки підприємства

Організаційні засади створення служби економічної безпеки підприємства. Формування структури, функцій і повноважень підрозділів безпеки. Основні напрями діяльності: запобігання, виявлення, нейтралізація загроз. Взаємодія служби безпеки з управлінськими, фінансовими та юридичними підрозділами. Внутрішні регламенти, інструкції та положення системи безпеки. Планування заходів щодо зниження ризиків і захисту ресурсів. Кадрове забезпечення та професійна підготовка працівників безпеки. Організація системи контролю, аудиту та звітності. Використання аналітичних методів для оцінки ефективності роботи підрозділів. Узгодженість управлінських процесів як чинник стабільності функціонування підприємства.

Тема 6. Ділова розвідка як засіб моніторингу небезпек у зовнішньому та внутрішньому середовищах господарювання підприємства

Поняття ділової розвідки та її роль у системі економічної безпеки. Цілі ділової розвідки – виявлення, аналіз і прогнозування загроз. Основні напрями діяльності: збір, перевірка, узагальнення аналітичної інформації. Методи інформаційного пошуку й оцінки достовірності даних. Організація моніторингу зовнішніх і внутрішніх ризиків. Роль ділової розвідки у прогнозуванні конкурентних дій і формуванні стратегій. Взаємодія служби розвідки з іншими підрозділами підприємства. Використання цифрових технологій для збору та обробки інформації. Етичні та правові засади ведення розвідувальної діяльності. Значення ділової розвідки в ухваленні стратегічних управлінських рішень.

Тема 7. Специфіка економічної безпеки підприємств різних видів економічної діяльності

Відмінності у формуванні СЕБ залежно від виду діяльності. Галузеві ризики, що визначають умови функціонування підприємства. Особливості безпеки промислових, аграрних, торговельних, транспортних і фінансових структур. Вплив масштабів діяльності та організаційно-правової форми на рівень безпеки. Кадрові, інформаційні, фінансові та технологічні аспекти забезпечення стабільності. Адаптація системи безпеки до змін галузевого середовища. Урахування регіональних, ринкових та інституційних факторів. Галузеві стандарти як інструмент

підвищення економічної безпеки. Роль інновацій та цифровізації у зміцненні безпеки бізнесу. Диференціація як основа ефективного управління ризиками.

Тема 8. Теоретико-методологічні основи конкуренції

Конкуренція як ключова категорія ринкової економіки. Історія розвитку наукових поглядів на її сутність. Основні форми: досконала, монополістична, олігополістична та монопольна. Характерні риси конкурентного середовища та його вплив на функціонування ринку. Функції конкуренції у забезпеченні ефективності виробництва та стимулюванні інноваційного розвитку. Теоретичні підходи до оцінки конкурентоспроможності підприємства. Методи аналізу ринкових структур і позицій компаній. Роль державної політики у регулюванні конкурентних відносин. Принципи антимонопольного контролю та захисту чесної конкуренції. Конкуренція як рушійна сила економічного прогресу.

Тема 9. Конкурентна перевага й конкурентні ходи

Сутність конкурентної переваги як основного чинника успіху підприємства. Теоретичні підходи до її формування: класичний, ресурсний, інноваційний, поведінковий. Види конкурентних переваг за змістом, тривалістю й джерелом виникнення. Основні засоби формування переваг: інновації, якість, ціна, репутація, організаційна ефективність. Конкурентні ходи як практичні дії для реалізації стратегічних цілей підприємства. Типи конкурентних стратегій: наступальні, оборонні, флангові, партизанські та обхідні. Використання маркетингових і комунікаційних інструментів для зміцнення позицій. Моніторинг ринку й аналіз конкурентів як основа вибору ходів. Формування довгострокових переваг через стратегічне управління. Конкурентна перевага як гарантія стійкості та економічної безпеки підприємства.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

1. Як тлумачиться поняття «безпека» у перекладі з грецької мови та як воно трактувалося в країнах Західної Європи наприкінці XII століття?
2. Коли і як виникло розуміння економічної безпеки?
3. Як 32-й президент США Ф. Рузвельт сформулював поняття національної безпеки у 30-х рр. XX ст.?
4. Яка подія сприяла включенню терміна «економічна безпека» у науковий обіг у 1973 р.?
5. Сформулюйте визначення економічної безпеки як найважливішої якісної характеристики економічної системи.
6. Назвіть об'єкти та суб'єкти економічної безпеки.
7. Яка головна мета економічної безпеки підприємства?
8. Перерахуйте та охарактеризуйте рівні ієрархії економічної безпеки.
9. Дослідіть фінансову та техніко-технологічну функціональні підсистеми в контексті економічної безпеки підприємства.
10. Що свідчить про ослаблення фінансової безпеки?
11. Які негативні впливи належать до кадрової та інтелектуальної підсистем?
12. Що таке ризик та які його основні елементи?
13. Які чинники є джерелами ризику?
14. Дайте визначення загрози економічній безпеці підприємства.
15. Назвіть і поясніть основні підходи до управління ризиками економічної діяльності підприємства.
16. Яке ставлення більшої частини населення до підприємництва спостерігалось на початку 90-х рр.?
17. Яка форма тиску відчувалася молодим українським бізнесом на першому етапі, окрім організованої злочинності?
18. Назвіть основний мотив створення підприємствами власних служб безпеки на першому етапі.
19. Чим був зумовлений перехід загроз від переважно фізичного характеру до економічного на другому етапі?
20. У чому полягала головна проблема в забезпеченні інформаційної безпеки українського бізнесу в період 1998–2005 рр.?
21. Які нові функції почали виконувати служби безпеки підприємств на четвертому етапі (приблизно з 2010 р.)?
22. Назвіть та опишіть один із прикладів негативних зовнішньополітичних умов, що впливають на економічну безпеку вітчизняних підприємств.
23. Яке явище в економіці України, за оцінкою Державної податкової служби, створюють нерівні конкурентні умови для легального бізнесу?

24. Як високий рівень злочинності впливає на кадрову безпеку підприємств?
25. Який термін використовується для позначення тиску на бізнес із боку чиновників, політичних угруповань та криміналу?
26. Що мається на увазі під «несистемним характером» організації безпеки бізнесу в Україні?
27. Які показники моралі значною мірою знизилися в українських громадян у віці до 30 років за роки незалежності?
28. Який законодавчий акт, що регулює один із видів безпеки, існує в Україні з 2012 року?
29. У яких випадках державний вплив на забезпечення економічної безпеки конкретного підприємства є можливим?
30. У чому полягає основна відмінність (недолік) організації безпеки бізнесу в Україні, що не дозволяє їй набути системного характеру?
31. Які основні підходи використовуються для визначення кількісного рівня економічної безпеки підприємства?
32. Опишіть сутність індикаторного підходу і зазначте категорії станів економічної безпеки, які він дозволяє визначити.
33. Назвіть ключовий недолік порогового підходу.
34. Якою є основна спрямованість ресурсно-функціонального підходу та з якими критеріями пов'язується визначення рівня економічної безпеки під час його реалізації?
35. Які складнощі виникають у процесі застосування комплексного підходу?
36. Перелічіть п'ять найбільш вживаних методів дослідження економічної безпеки підприємства.
37. На які показники переважно спрямоване використання експертних методів під час оцінки економічної безпеки?
38. Як розраховується оцінка складової економічної безпеки підприємства (I_i) з урахуванням її вагомості?
39. У чому полягає графічний спосіб оцінки рівня ЕБП?
40. Охарактеризуйте основні функціональні складові економічної безпеки.
41. Які групи факторів, згідно з експертними оцінками для підприємств будівельних матеріалів, мають найбільшу ймовірність негативного впливу?
42. Для чого потрібен метод аналізу та обробки сценаріїв у разі обґрунтування оптимального балансу ресурсного забезпечення підприємства?
43. Які три стратегії забезпечення економічної безпеки експортної діяльності відповідають бажаному, небажаному та загрозовому сценаріям?
44. На чому базуються методи оптимізації і як формулюється цільова задача в моделі оптимізаційного моделювання для максимізації рівня безпеки?
45. Чим індикатор економічної безпеки відрізняється від показника, і чому для оцінки рівня безпеки важлива система індикаторів?

46. Що таке система економічної безпеки підприємства та яка її головна мета?
47. Які основні складові елементи (суб'єкти, об'єкти, механізм забезпечення) охоплює система економічної безпеки?
48. Назвіть основні принципи функціонування системи ЕБП.
49. Сформулюйте поняття «системний підхід» до аналізу ЕБП.
50. Поясніть, що являє собою концепція економічної безпеки підприємства та які головні розділи вона містить.
51. Опишіть різницю між внутрішніми та зовнішніми суб'єктами ЕБП, наведіть відповідні приклади.
52. Перелічіть об'єкти системи безпеки, на які спрямовані зусилля щодо її забезпечення.
53. Розкрийте сутність таких методів забезпечення економічної безпеки як SWOT- і PEST-аналіз.
54. У чому полягає функціональне значення стратегічного планування для забезпечення економічної безпеки підприємства?
55. Чим зумовлена необхідність застосування системного підходу до опису, моделювання і забезпечення економічної безпеки?
56. Визначте, які ресурси необхідні для ефективної реалізації політики забезпечення економічної безпеки підприємства.
57. Скільки етапів містить послідовність здійснення функцій системи економічної безпеки? Дайте характеристику кожного з них.
58. Наведіть ключові завдання забезпечення ЕБП.
59. Проаналізуйте, що необхідно здійснити для розроблення адекватної концепції економічної безпеки.
60. Яким є визначення стратегії економічної безпеки підприємства та на який період вона розробляється?
61. Назвіть основні інструменти, які використовуються в організації ЕБП, та порівняйте їх переваги і недоліки.
62. Що являє собою служба економічної безпеки і кому вона підпорядковується на підприємстві?
63. Чому грамотно організоване забезпечення безпеки є передумовою для збереження іміджу та конкурентоспроможності підприємства?
64. Скільки відсотків великого бізнесу в Україні забезпечує свою безпеку власними силами та засобами?
65. Яка особливість використання зв'язків у держструктурах як інструменту організації безпеки?
66. Наведіть приклад, у якому випадку СЕБ може грати роль особистої служби безпеки, а не СЕБ підприємства?

67. Хто несе відповідальність за систему безпеки фірми згідно з розділом «Відповідальність» Положення?

68. Поясніть, чому рівень підпорядкованості СЕБ є важливим аспектом для її повноважень і ролі у діяльності підприємства.

69. Перелічіть загальні обов'язки персоналу підприємства щодо дотримання встановленого режиму безпеки.

70. Проаналізуйте, які можливі сценарії конфлікту інтересів між СЕБ та іншими сторонами слід враховувати у процесі формування організаційної структури.

71. Уточніть, чи мають норми режиму безпеки суперечити національному законодавству, і наведіть приклад обмежень.

72. Що розуміється під «інерційністю в удосконаленні діяльності підрозділів безпеки» як недоліку забезпечення безпеки власними силами?

73. Проілюструйте, на яких рівнях проведення заходів із забезпечення ЕБП носить превентивний характер щодо вчинення економічного збитку?

74. Спрогнозуйте, що трапиться, якщо СЕБ займатиметься лише поточною діяльністю на низьких рівнях?

75. Чи доцільно на деякий час делегувати завдання контролю діяльності підприємства обліковим службам, зокрема бухгалтерії?

76. Що таке економічна розвідка та яка її основна мета?

77. Наведіть принципову відмінність економічної розвідки від економічного шпигунства.

78. Які різновиди охоплює економічна розвідка як найбільш ємний та структурований вид діяльності?

79. Назвіть три основні етапи, за якими має будуватися діяльність економічної розвідки відповідно до багаторічного досвіду світових корпорацій.

80. Коли і де була створена перша справжня приватна розвідувальна служба?

81. Поясніть, у чому полягає сутність етапу «Внутрішня оцінка» та які заходи СЕБ має проводити на цьому етапі для виявлення можливих витоків інформації?

82. Опишіть, які методи можуть використовуватися для збору оперативної економічної розвідувальної інформації про конкурентів на етапі «Зовнішня оцінка».

83. Чи належать до комерційної таємниці документи про платоспроможність підприємства відповідно до Постанови КМУ № 611?

84. Хто із історичних постатей вважається справжнім творцем економічного шпигунства і в чому полягала його стратегія щодо «ноу-хау»?

85. Як банкірський дім Фуггерів використовував свою розвідувальну мережу і до яких фінансових наслідків це призвело?

86. Визначте мету, з якою Натан Ротшильд здійснив масовий продаж, а потім скуповування акцій, використовуючи інформацію про поразку Наполеона.

87. Сформулюйте, які відомості збирають про конкурентів найбільші провайдери електронних баз даних (наприклад, D&B та EIS).

88. Порівняйте метод «Підслуховування, стеження» з його альтернативним, легальним методом економічної розвідки.

89. Наведіть приклади відомих історичних секретів, які завдяки пильності контррозвідки чи випадковості залишилися нерозкритими дотепер.

90. Згадайте, яка галузь промисловості була головною ставкою у грі, коли англійці першими розширили діяльність своїх секретних служб на службу економіки.

91. Що являє собою реальний сектор економіки та чому питання його безпеки має пріоритетне значення?

92. Чим зумовлена різниця у виробничих циклах промислових і торговельних підприємств?

93. Які чотири основні групи відмінностей між підприємствами різних сфер діяльності зумовлюють специфіку побудови їх систем економічної безпеки?

94. Назвіть показники-індикатори економічної безпеки, що застосовуються для промислових підприємств.

95. Чим зумовлені специфічні загрози промислових підприємств, пов'язані з їх вузькою спеціалізацією?

96. Хто із суб'єктів системи економічної безпеки підприємництва у сфері сільського господарства часто здійснює додатковий моніторинг і визначає обсяги квотування продукції?

97. Поясніть, які адміністративні ризики можуть виникати у промислових підприємств унаслідок підвищеної уваги з боку державних і місцевих органів влади.

98. За яких умов на промислових підприємствах виникає загроза дефіциту кваліфікованого персоналу та які основні причини цього явища?

99. Як територіальна роз'єднаність будівельних об'єктів впливає на рівень економічної безпеки підприємства?

100. Якою є незмінна мета системи економічної безпеки підприємництва, незалежно від виду економічної діяльності?

101. Які пріоритети безпеки є визначальними для сільськогосподарських підприємств і чим вони відрізняються від промислових?

102. Сформулюйте, які загрози виникають для промислових підприємств у сфері бухгалтерського та управлінського обліку.

103. Опишіть, які характерні злочини економічного характеру та порушення законодавства найбільш часто зустрічаються у будівельній діяльності.

104. Чи підлягає діяльність будівельних підприємств ліцензуванню та чи контролюється державою процедура ціноутворення в галузі?
105. Для чого функція підтримки соціальної ролі бізнесу додається до системи економічної безпеки сільськогосподарських підприємств?
106. Що таке конкуренція згідно з поведінковим трактуванням, і хто є його прихильниками?
107. Назвіть чотири базові моделі ринку та охарактеризуйте їх риси.
108. Опишіть сутність принципу «невидимої руки» А. Смітта і поясніть, який механізм служить у ролі «ниточок», що змушують підприємців діяти в інтересах суспільства.
109. Сформулюйте визначення конкуренції, наведене в Законі України «Про обмеження монополізму і недопущення несумлінної конкуренції».
110. Охарактеризуйте основні функції конкуренції та поясніть зміст її регулюючої ролі.
111. У чому полягає різниця між функціональним трактуванням конкуренції та її структурним аналізом у сучасній економіці?
112. Хто пов'язував конкуренцію з «динамічним процесом, що розвивається, мінливим ландшафтом»?
113. Порівняйте умови входу в галузь для чистої конкуренції та чистої монополії, згідно з моделями ринку.
114. Визначте у чому полягає різниця між фундаментальною та реалізованою нішами фірми.
115. Наведіть приклади позитивного впливу конкуренції на ефективність виробництва та якість продукції.
116. Чим відрізняється «ринок продавця» від «ринку покупця» залежно від позицій сторін угоди?
117. Поясніть, як конкуренція виконує свою мотиваційну функцію за допомогою позитивних та негативних санкцій.
118. Дайте визначення предмета і об'єкта конкуренції, розглядаючи їх у вузькому та широкому контексті економічних відносин.
119. Складіть перелік основних суб'єктів конкуренції, які діють на ринку.
120. Зазначте приклади негативних наслідків конкуренції для суспільства та окремих підприємств, які виникають у процесі ринкової боротьби.
121. Що розуміють під конкурентною перевагою системи з позиції концепції «цінності»?
122. На які два основні види поділяється конкурентна перевага?
123. Опишіть сутність конкурентної переваги «низькі витрати» та наведіть приклад її використання.
124. Які критерії визначають, що певна характеристика підприємства є його конкурентною перевагою?

125. Чим відрізняються внутрішні конкурентні переваги підприємства від зовнішніх?

126. Визначте, хто з учасників ринку володіє спадкоємними та придбаними перевагами, і які характеристики належать до кожного виду?

127. Порівняйте переваги низького та високого рівня за критерієм стійкості до копіювання, поясніть, чому високорівневі важче наслідувати, і відобразіть їх вплив на позиції підприємства.

128. З'ясуйте, чим відрізняються базисні та другорядні цінності за ознакою їх сутності.

129. Проілюструйте на прикладі, як сучасна технологія може одночасно посилювати та послаблювати конкурентні переваги.

130. У чому різниця між диференціацією товарів та низькими витратами з точки зору впливу на продажну ціну?

131. Проаналізуйте, як динамічність конкурентних переваг описується за допомогою концепції життєвого циклу.

132. Дайте визначення поняттю «конкурентний хід».

133. Наведіть перелік фундаментальних показників, які характеризують конкурентоздатність товару чи послуги.

134. Яким чином наочність конкурентної переваги впливає на маркетингову стратегію підприємства?

135. Наскільки конкуренти готові дати рішучу відсіч, навіть якщо це буде шкодити їхнім інтересам?

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Еволюція концепції економічної безпеки: від ідей Платона до формування наукових напрямів «екосестейта» та «екосекента».
2. Взаємозв'язок категорій «безпека», «виклик», «небезпека», «загроза» та «ризик» у системі забезпечення економічної безпеки.
3. Комплексний аналіз функціональних підсистем економічної безпеки: фінансова, кадрова та силова складові.
4. Механізми управління ризиками економічної діяльності: страхування, диверсифікація та інші способи їх зниження.
5. Світовий досвід забезпечення економічної безпеки підприємницької діяльності: порівняльний аналіз підходів США та Європейського Союзу.
6. Еволюція загроз економічній безпеці українського бізнесу: порівняльний аналіз етапів 1992–1997 та 1998–2005 років.
7. Сутність та наслідки несистемного підходу до забезпечення економічної безпеки на вітчизняних підприємствах.
8. Вплив тіньової економіки та корупції на конкурентоспроможність й рівень безпеки легального українського бізнесу.
9. Трансформація ролі та функцій служб економічної безпеки підприємств у контексті становлення ринкових відносин в Україні.
10. Соціальні умови як детермінанти економічної безпеки: аналіз впливу рівня злочинності та морально-психологічного стану населення на стійкість бізнесу.
11. Теоретико-методичні основи та практичне застосування індикаторного (порогового) підходу до оцінки економічної безпеки підприємства.
12. Комплексний аналіз та інтегральна оцінка ЕБП: особливості застосування експертних методів та розрахунок вагомості функціональних складових.
13. Сценарне планування як інструмент управління економічною безпекою експортної діяльності підприємства в умовах зовнішньої нестабільності.
14. Методика оптимізаційного моделювання рівня економічної безпеки сільськогосподарських підприємств із урахуванням ресурсних обмежень.
15. Перспективи впровадження методів штучних нейронних мереж та багатовимірною статистичного аналізу у прогнозуванні фінансово-економічної безпеки.
16. Системний підхід до забезпечення економічної безпеки підприємства: сутність, принципи та інструментарій (SWOT, PEST, бенчмаркінг).
17. Управління інформаційною безпекою як системоутворюючого елемента економічної безпеки підприємства.
18. Роль ESG-факторів у формуванні стратегії ЕБП.
19. Використання Big Data, штучного інтелекту та машинного навчання для прогнозування фінансових загроз та моніторингу економічної безпеки.

20. Блокчейн-технології як інструмент підвищення прозорості та захисту активів у системі економічної безпеки.
21. Складання бюджету служби економічної безпеки (СЕБ) та оцінка її економічної ефективності.
22. Проблематика та шляхи подолання «інерційності» у вдосконаленні підрозділів безпеки.
23. Місце та роль юридичної функції СЕБ у взаємодії з правоохоронними органами та зовнішніми суб'єктами.
24. Особливості організації економічної безпеки для малого та середнього бізнесу (МСБ) в умовах аутсорсингу.
25. Формування загальних обов'язків персоналу як інструмент превентивної безпеки підприємства.
26. Еволюція економічної розвідки в історичному контексті: від промислових секретів шовкової справи до фінансових операцій Ротшильдів.
27. Розмежування економічної розвідки та економічного шпигунства крізь призму законності та етичності інформаційної діяльності.
28. Порівняльний аналіз нелегальних методів економічного шпигунства та альтернативних легальних технологій ділової розвідки.
29. Детальний розгляд взаємозв'язку й координації між відділами закупівель, кредитування та НДР у процесі збору розвідувальної інформації.
30. Аналіз функціонування недержавних розвідувальних служб, створених фінансовими магнатами, та їх ролі у формуванні капіталу.
31. Вплив вузької спеціалізації промислових підприємств на їх вразливість перед зовнішнім тиском та рейдерськими загрозами.
32. Специфіка адміністративних та ринкових загроз для економічної безпеки промислових підприємств: шляхи протидії монополізації та тиску органів влади.
33. Індикатори економічної безпеки наукомістких галузей та їх вплив на конкурентоспроможність й економічну незалежність країни.
34. Проблема некваліфікованого та неоформленого персоналу як загроза економічній безпеці будівельних підприємств: ризику та шляхи мінімізації.
35. Порівняння особливостей економічної безпеки підприємств сфери послуг, транспорту та зв'язку з урахуванням питомої ваги витрат і активів.
36. Обґрунтування примусового характеру конкуренції як чинника зниження індивідуальних витрат і підвищення продуктивності праці.
37. Конкуренція як механізм перетворення приватного інтересу на благо.
38. Критерії розмежування досконалої конкуренції, олігополії та монополії за умовами входу в галузь та контролем над ціною.
39. Конкуренція у правовому полі України та форми її порушення.
40. Дослідження механізмів цінової та нецінової конкуренції на прикладах сучасних ринків.

41. Роль стратегічних глобальних цінностей у формуванні ексклюзивної конкурентної переваги підприємства.

42. Вплив управлінських, структурних та ресурсних факторів на формування конкурентоздатності підприємства: аналіз взаємозв'язків та пріоритетів.

43. Тріада успіху на ринку: як якість, ціна та технологія формують перевагу товару чи послуги.

44. Дослідження впливу географічних, історичних і економічних факторів на формування спадкоємних і набутих конкурентних переваг.

45. Концепція життєвого циклу у прогнозуванні переваг високого рівня.

ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ

1. Розробіть власну схему, що відображає взаємозв'язок економічної безпеки підприємства з такими економічними категоріями, як конкурентоспроможність, потенціал, життєздатність та ризикостійкість.

2. На основі опису негативних впливів на екологічну та інформаційну підсистеми безпеки запропонуйте комплекс конкретних організаційних заходів для мінімізації цих загроз у роботі виробничого підприємства.

3. Підготуйте коротку презентацію або доповідь (на 5–7 слайдів) на тему «Від Платона до Рузвельта: як еволюціонувало розуміння безпеки».

4. Розробіть інтерактивну «Карту ієрархії безпеки» з відображенням рівнів економічної безпеки, пояснюючи, як рішення на вищому рівні впливають на фінансову підсистему конкретного підприємства.

5. Підготуйте есе, в якому проаналізуйте, чи дійсно людство увійшло у фазу «суспільства ризику», та наведіть аргументи щодо того, як глобалізація та інтернаціоналізація економік на початку XXI ст. посилили ці ризики для національних економік та окремих підприємств.

6. Розробити інфографіку, що відображає чотири етапи розвитку економічної безпеки українського бізнесу, включно з ключовими загрозами та основними засобами протидії на кожному етапі.

7. Провести SWOT-аналіз системи забезпечення економічної безпеки малого бізнесу в сучасних умовах України.

8. Сформувати сценарний кейс «Тиск чиновників», у якому відобразити типові дії адміністративного апарату проти МСП та запропонувати шляхи юридичного протистояння.

9. Скласти перелік (3–5) конкретних стабілізаційних та стимулюючих заходів державного регулювання, які можуть бути поширені на всю галузь для зміцнення економічної безпеки суб'єктів господарювання.

10. Провести міні-дослідження та підготувати короткий звіт про те, як війна в Україні вплинула на зовнішньополітичні та соціальні умови формування економічної безпеки (продовження четвертого етапу).

11. Побудувати «Багатокутник економічної безпеки» для уявного / реального підприємства, використовуючи 8 функціональних складових, та графічно проілюструвати зміну рівня безпеки після впроваджених заходів.

12. На основі схеми сценарного планування, розробити деталізований перелік заходів (по 5–7 для кожного рівня) для стратегії обмеження загроз у сфері фінансової безпеки.

13. Проаналізувати та обґрунтувати, які з чинників-симптомів економічної безпеки агропромислових підприємств (коефіцієнт ліквідності, рентабельність,

фондовіддача) є найбільш релевантними для оцінки економічної безпеки малого інноваційного підприємства.

14. За аналогією з теоретико-ігровим підходом створити платіжну матрицю гри, де перший гравець – підприємство (стратегії: розширення, стабілізація, скорочення), а другий гравець – ринок (стани: зростання, насичення, спад).

15. Сформулювати цільову функцію та систему обмежень (за сировиною, обладнанням та часом) для моделі оптимізації рівня виробничої складової економічної безпеки швейного підприємства.

16. Розробити блок-схему (алгоритм) формування концепції економічної безпеки підприємства, деталізувати етап «виявлення, аналіз та оцінка факторів успіху і чинників ризику».

17. Провести PEST-аналіз для уявного / реального підприємства, що працює у сфері зовнішньоекономічної діяльності, з метою виявлення загроз, які впливають на його економічну безпеку.

18. Скласти деталізований перелік заходів та необхідних ресурсів для реалізації політики забезпечення економічної безпеки за напрямом «захист інтелектуальної власності».

19. Обґрунтувати важливість і необхідність дотримання принципів «балансу потреб підприємства та його персоналу» та «суспільного сприяння» у контексті стратегічного планування економічної безпеки.

20. Проаналізуйте можливий конфлікт між принципами економічної доцільності та комплексного забезпечення безпеки на конкретному прикладі підприємства та запропонуйте механізм його арбітражного вирішення.

21. Розробіть оптимальну, на Вашу думку, організаційну структуру служби економічної безпеки для середнього торговельного підприємства. Обґрунтуйте підпорядкованість керівнику та взаємозв'язки з ключовими відділами.

22. Сформулюйте типову помилку щодо діяльності СЕБ, пов'язану з неякісною взаємодією із зовнішнім середовищем, та запропонуйте шляхи її усунення.

23. Напишіть розділ «Основні задачі системи безпеки» для ІТ-компанії, адаптуючи загальні завдання СЕБ до специфіки захисту інтелектуальної власності та інформаційних ресурсів.

24. Підприємство планує скоротити фінансування СЕБ, обґрунтовуючи це тим, що більшість її діяльності (охорона приміщень, перевірка кадрів) може бути віддана на аутсорсинг. Підготуйте аргументований звіт для власників про те, які критичні функції залишаться недоступними або неефективними за умови повного аутсорсингу.

25. Опишіть, як СЕБ має організувати роботу з відділом кадрів та юридичним відділом під час проведення заходу із запобігання витоку комерційної таємниці. Вкажіть конкретні кроки та відповідальність кожного підрозділу.

26. Розробіть алгоритм дій для спеціальної групи, яка охоплює співробітників відділів закупівель, кредитування та НДР, спрямований на збір інформації про нового конкурента на ринку, використовуючи виключно людські ресурси та спеціальні заходи.

27. На основі методів, описаних у розділі «Внутрішня оцінка», сформулюйте гіпотетичний сценарій витоку секретної інформації і запропонуйте конкретні превентивні та корекційні заходи СЕБ.

28. Проаналізуйте Постанову КМУ від 09.08.1993 р. № 611 та порадьте, які додаткові відомості, що не є комерційною таємницею, керівництво підприємства може використовувати для легальної оцінки конкурентів.

29. Складіть структурну схему (діаграму), яка візуалізує підпорядкування та координацію відділу економічної розвідки (як підрозділу СБ) та його взаємодію з керівником фірми та іншими функціональними підрозділами.

30. Використовуючи альтернативний метод розвідки «Аналіз слабкостей конкурента та їх наступне використання у своїй рекламі», створіть короткий рекламний меседж для своєї уявної компанії, що законно використовує публічну слабкість компанії-конкурента, виявлену шляхом аналізу відкритих джерел.

31. Сформулюйте детальний план дій антикризової команди (крім виявлення недбалостей рейдерів), спрямований на усунення внутрішніх причин збитковості заводу, пов'язаних із викривленим ціноутворенням та шахрайством.

32. Створіть внутрішній контрольний перелік (чекліст) для фінансового контролера будівельного підприємства, спрямований на виявлення 5 найбільш характерних злочинів (неоприбуткування виручки, завищення кошторису тощо).

33. Розробіть три ключові заходи (крім підвищення окладу), які промислове підприємство, що має дефіцит висококваліфікованих фахівців, може впровадити для запобігання переходу критичного персоналу до конкурентів.

34. Запропонуйте мінімум чотири стратегії (правові та комунікаційні), які має реалізувати служба безпеки локалізованого промислового підприємства для нейтралізації загрози залежності від посадових осіб місцевої влади.

35. Побудуйте схему або діаграму, яка графічно відображає, як змінюються об'єкти та суб'єкти системи економічної безпеки у разі переходу від підприємства сільського господарства до підприємства транспорту, згідно з описаними у темі пріоритетами та інституціями.

36. Використовуючи інфографіку, детально проілюструйте базові елементи конкуренції: предмет, об'єкт, суб'єктів, умови виникнення та основні функції.

37. Оберіть компанію, що працює на ринку з ознаками олігополії (мобільний зв'язок або автомобілебудування), та проаналізуйте, як «обмежений взаємною залежністю» контроль над ціною впливає на їх конкурентну поведінку.

38. Проаналізуйте концепцію «конкурентної відмінності» (компетентності) та обґрунтуйте, чому в розвинутих країнах цей термін дедалі частіше замінює

традиційне поняття «конкуренція». Порівняйте сучасний підхід із класичною «війною цін», надаючи приклади та аргументи. Оформіть роздуми у вигляді структурованого есе зі вступом, основною частиною та висновками.

39. Для вигаданого підприємства, яке зазнає «покарання у вигляді збитків або витіснення з ринку» через конкурентів, розробіть покроковий план використання механізмів торговельної (ринкової) конкуренції для відновлення позицій.

40. Підготуйте короткий коментар до статті Закону України про конкуренцію (згідно з визначенням, наведеним у темі), пояснюючи, які дії підприємців можуть вважатися «самостійними, що обмежують можливість впливати на загальні умови реалізації товарів».

41. Сформууйте перелік із п'яти базисних цінностей для уявного / реального інноваційного підприємства та поясніть, як вони можуть бути перетворені в ексклюзивну конкурентну перевагу.

42. Запропонуйте конкретні дії для прогнозування конкурентних переваг для нового товару, базуючись на трьох методах, зазначених у темі (системний аналіз конкурентів, аналіз цінностей, розробка програми походження цінностей).

43. Оберіть гіпотетичний товар, що має перевагу за ціною на місцевому ринку та опишіть, як може проявитися його невідповідність універсальному характеру переваги у разі виходу на інший регіональний ринок (зміна географічних чи часових умов).

44. Намалюйте графік, що ілюструє життєвий цикл конкурентної переваги. Позначте на ньому три етапи: формування, використання та втрата. Визначте, який конкурентний хід, тобто захід фірми, є необхідним на етапі втрати переваги, щоб забезпечити її реновацію (перехід до наступного циклу або рівня стійкості).

45. Напишіть есе, в якому обґрунтуйте тезу: «Жодна конкурентна перевага не може бути абсолютно стійкою, оскільки її постійно обмежують властивості порівняльного характеру та прив'язаності до умов». Проясніть, як саме ці властивості вимагають від підприємств безперервного здійснення конкурентних ходів.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. До визначення економічної безпеки НЕ належить:

- а) найважливіша якісна характеристика економічної системи;
- б) сукупність умов і факторів, які визначають її здатність підтримувати нормальні умови функціонування;
- в) стійке забезпечення ресурсами та розвиток;
- г) створення резервних ресурсів для відновлення економічної системи.

2. Об'єктами економічної безпеки є:

- а) держава;
- б) законотворчі акти;
- в) природні багатства;
- г) профільні міністерства.

3. Суб'єктами економічної безпеки є:

- а) держава та її інститути;
- б) сім'я;
- в) нерухомість;
- г) окремі індивіди.

4. До функціональних підсистем економічної безпеки належить:

- а) фінансова;
- б) інноваційна;
- в) якісна;
- г) кількісна.

5. Ризик – це:

- а) ймовірність виникнення збитків або недоодержання прибутків порівняно із варіантом, що прогнозується;
- б) ситуація, за якої є збитки;
- в) кількісний показник фінансових втрат;
- г) технологічна небезпека виходу з ладу обладнання.

6. НЕ є основним елементом ризику:

- а) можливість відхилення від передбачуваної мети, заради якої здійснюється вибір одного з альтернативних рішень;
- б) ймовірність досягнення бажаного результату;
- в) відсутність упевненості в досягненні поставленої мети;
- г) негативний вплив зовнішніх чинників, що не залишають можливості для адаптації.

7. Серед джерел ризику виокремлюють:

- а) спонтанність;
- б) наявність повної інформації про об'єкт;

- в) стабільність фінансового сектору;
- г) економічне зростання.

8. Що з переліченого є об'єктом управління ризиками?

- а) економічна діяльність за умов невизначеності;
- б) фінансові операції під час продажу товарів або наданні послуг;
- в) податкова система;
- г) інновації.

9. Суб'єктом управління ризиками є:

- а) ризик-менеджери;
- б) рада директорів;
- в) планово-економічний відділ;
- г) маркетинговий відділ.

10. Серед перелічених варіантів НЕ є загальносистемним внутрішнім чинником фінансової безпеки:

- а) час діяльності;
- б) розмір;
- в) конкурентне середовище;
- г) персонал.

11. До етапів життєвого циклу НЕ можна зарахувати:

- а) зростання;
- б) зрілість;
- в) занепад;
- г) маркетингове дослідження.

12. За тривалістю загрози поділяють на:

- а) тимчасові;
- б) середньострокові;
- в) добові;
- г) річні.

13. За можливістю передбачення загрози поділяють на:

- а) прогнозовані;
- б) раптові;
- в) гібридні;
- г) інституційні.

14. До ступеня суб'єктивного сприйняття загроз НЕ належать:

- а) неусвідомлені;
- б) уявні;
- в) адекватні;
- г) потенційні.

15. Ризики НЕ впливають на _____ діяльність:

- а) операційну;
- б) інноваційну;
- в) інвестиційну;
- г) фінансову.

16. Відколи розпочалося становлення і розвиток економічної безпеки українського бізнесу?

- а) 1918;
- б) 1929;
- в) 1992;
- г) 2002.

17. Скільки існує етапів становлення і розвитку економічної безпеки українського бізнесу?

- а) 3;
- б) 4;
- в) 5;
- г) 6.

18. Основною характеристикою першого етапу є:

- а) особлива жорстокість підприємницької діяльності;
- б) формування підприємництва;
- в) початок переходу на ринкові засади;
- г) висока конкурентність.

19. Найважливішою особливістю внутрішньополітичних умов упродовж пострадянського розвитку України є:

- а) відхід від радянської системи;
- б) перманентна боротьба за владу;
- в) розвиток демократії;
- г) свобода слова.

20. Головною характеристикою економічних умов є:

- а) розвиток підприємництва;
- б) зростання експорту;
- в) платоспроможність населення;
- г) економічна рецесія.

21. Правові умови безпеки українського бізнесу характеризуються:

- а) український бізнес повністю регулюється спеціальними законами щодо безпеки;
- б) правове поле для бізнес-безпеки в Україні розвинене і відповідає міжнародним стандартам;
- в) бізнес не має необхідності створювати власні нормативно-правові акти у сфері безпеки;

г) в Україні лише з 2012 року з'явився спеціальний закон для охоронної діяльності, а інші види безпеки регулюються загальними нормами.

22. Державне регулювання у сфері забезпечення економічної безпеки спрямоване на:

- а) конкретне підприємство;
- б) стандартизацію;
- в) розвиток правового поля;
- г) економічну систему.

23. Найточніше відображає соціальні умови організації безпеки бізнесу в Україні наведена характеристика:

- а) високий рівень соціальної стабільності, зростання доходів населення та зниження рівня злочинності;
- б) переважання серед населення активної життєвої позиції, зростання моралі та трудової дисципліни;
- в) поглиблення соціальної диференціації, поширення аморальної поведінки, зростання злочинності та формування утриманських настроїв;
- г) зниження ролі молоді у суспільному житті, стабілізація моральних цінностей і зменшення впливу міграції.

24. Чинник, що найбільше сприяє розвитку тіньового сектору економіки, це:

- а) історичні тенденції розвитку економіки;
- б) розвинена корупція;
- в) податкові та адміністративні умови, що штовхають підприємців у тінь;
- г) погана робота правоохоронних органів.

25. Державне регулювання економічної безпеки підприємства – це комплекс заходів спрямованих на захищеність його діяльності від негативних впливів:

- а) зовнішнього середовища;
- б) внутрішнього середовища;
- в) міжнародних відносин від держави;
- г) ринку.

26. До форм державного регулювання НЕ належать:

- а) введення різноманіття форм власності;
- б) формування та регулювання фінансового ринку;
- в) обмеження та регулювання рівня монополізму;
- г) цільові дотації конкретним підприємствам.

27. Негативним аспектом регулювання в інноваційній сфері є:

- а) надання законних гарантій впровадження;
- б) надання цільового фінансування;

- в) відсутність субсидій та дотацій підприємствам недержавного сектора;
- г) неефективний менеджмент.

28. НЕ є негативним результатом впливу на безпеку підприємства у податковій сфері:

- а) зменшення обсягів виробництва;
- б) високий рівень витрат на виробництво;
- в) відсутність власних інвестиційних ресурсів;
- г) високі податкові ставки.

29. Позитивним результатом впливу на безпеку підприємства в інвестиційній сфері можна вважати:

- а) збільшення кількості інвестиційних проєктів, що реалізуються;
- б) збільшення ємності ринку;
- в) збільшення кількості джерел інвестиційних ресурсів;
- г) збільшення притоку закордонних інвестицій.

30. Негативним наслідком державного регулювання в інфраструктурі є:

- а) низька продуктивність праці;
- б) збільшення витрат та низька якість робіт, що виконуються самостійно;
- в) висока енергоємність виробництва;
- г) зменшення рентабельності підприємств.

31. Для визначення кількісного рівня економічної безпеки підприємства НЕ використовується _____ підхід:

- а) індикаторний (пороговий);
- б) комплексний;
- в) коефіцієнтний;
- г) ресурсно-функціональний.

32. До найчастіше вживаних методів проведення оцінки економічної безпеки НЕ належить:

- а) метод експертної оцінки;
- б) метод оптимізації;
- в) метод обробки сценаріїв;
- г) метод мозкового штурму.

33. Метод аналізу та обробки сценаріїв дозволяє проводити:

- а) багатоваріантний ситуаційний аналіз;
- б) оцінку інтегрального показника надійності підприємства;
- в) оцінку фінансового стану підприємства;
- г) аналіз господарських результатів діяльності.

34. Метод оптимізації базується на:

- а) розробці сценаріїв альтернативних дій;
- б) побудові алгоритмів знаходження максимумів та мінімумів;

- в) оцінці інвестиційної діяльності підприємства;
- г) опитуванні експертів.

35. *Методи багатовимірною статистичного аналізу дають змогу:*

- а) визначати залежність між показниками функціонування та прогнозувати тенденції розвитку;
- б) здійснювати лише фінансовий аудит підприємства;
- в) розробляти організаційну структуру підприємства;
- г) контролювати дотримання трудового законодавства.

36. *Теоретико-ігрові методи в економічному аналізі дають змогу:*

- а) проводити лише статистичні розрахунки показників доходів і витрат;
- б) формувати внутрішню нормативну документацію;
- в) оцінювати ефективність використання ресурсів у мінливому зовнішньому середовищі;
- г) визначати юридичну відповідність договорів і угод.

37. *Серед наведених варіантів НЕ є фінансовим показником оцінки економічної безпеки підприємства:*

- а) індекс обсягів виробництва;
- б) ЕВІДТА;
- в) коефіцієнт покриття;
- г) коефіцієнт зносу.

38. *До техніко-технологічних показників належить:*

- а) частка витрат на НДДКР;
- б) питома вага працівників апарату управління у загальній кількості працюючих;
- в) коефіцієнт плинності кадрів;
- г) коефіцієнт зростання заробітної плати.

39. *Кадровим та інтелектуальним показником із наведеного переліку НЕ є:*

- а) рівень витрат на підготовку кадрів;
- б) співвідношення середньомісячної заробітної плати у компанії до середньої по галузі;
- в) частка витрат на інновації у витратах на забезпечення процесу управління;
- г) середня кількість годин навчання на одного співробітника.

40. *Інвестиції та поточні витрати на системи відеонагляду є прикладом _____ показника:*

- а) інформаційного;
- б) силового;
- в) техніко-технологічного;
- г) фінансового.

41. Фінансовим індикатором є:

- а) рівень рентабельності виробництва;
- б) рівень оплати праці;
- в) рівень заборгованості по зарплаті;
- г) вартість активів.

42. Скільки існує етапів проведення економічної діагностики безпеки підприємства?

- а) 3;
- б) 4;
- в) 5;
- г) 6.

43. Кризовий рівень індикаторів сигналізує про:

- а) можливість поліпшити стан;
- б) неможливість поліпшити стан;
- в) залежно від випадку;
- г) нормальний стан.

44. Який з етапів проведення економічної діагностики передбачає визначення джерел інформації та виконавців?

- а) 1;
- б) 2;
- в) 3;
- г) 4.

45. До основних вимог до показників оцінки рівня економічної безпеки НЕ належить:

- а) суттєвість і значимість;
- б) простота в обчисленні й розумінні;
- в) оперативність;
- г) стандартизація за галуззю.

46. Система економічної безпеки підприємства передбачає:

- а) впровадження виключно фінансових заходів;
- б) сукупність невід'ємних елементів та взаємозв'язків між ними;
- в) контроль лише за зовнішніми ризиками;
- г) використання державних механізмів захисту.

47. Головними елементами системи економічної безпеки підприємства є:

- а) об'єкти та суб'єкти;
- б) методи та заходи;
- в) мета та завдання;
- г) методологія та інструментарій.

48. До суб'єктів системи економічної безпеки НЕ належать:

- а) окремі особи;
- б) підрозділи;
- в) міжнародні інституції;
- г) міністерства.

49. Зовнішніми суб'єктами системи економічної безпеки підприємства є:

- а) законодавчі органи влади;
- б) профспілки;
- в) ініціативні групи;
- г) рада директорів.

50. Головною метою політики забезпечення економічної безпеки підприємства є:

- а) підвищення рівня прибутковості;
- б) гарантування стабільності та максимальної ефективності життєздатності протягом усього життєвого циклу;
- в) оптимізація структури управління;
- г) підвищення конкурентоспроможності на ринку.

51. До основних завдань забезпечення економічної безпеки підприємства належить:

- а) розширення ринків збуту та зростання частки ринку;
- б) збільшення обсягів виробництва;
- в) забезпечення ефективного використання ресурсів, фінансової стійкості, захисту інформації та інтелектуальної власності;
- г) формування позитивного іміджу підприємства.

52. До основних принципів функціонування системи управління в межах концепції безпечного функціонування підприємства належить:

- а) максимізація прибутку будь-якою ціною;
- б) орієнтація лише на короткострокові результати діяльності;
- в) ігнорування суспільних інтересів задля збереження конкурентних переваг;
- г) гнучкість структури економічного потенціалу та здатність швидко реагувати на загрози.

53. До методів механізму економічної безпеки НЕ зараховують:

- а) аналітичну обробку інформації про досвід щодо забезпечення економічної безпеки інших підприємств і аналіз конкурентних переваг;
- б) стратегічне планування забезпечення економічної безпеки;
- в) прогнозування умов, чинників, загроз та індикаторів економічної безпеки;
- г) економічний аналіз становища підприємства.

54. У якості конкретних інструментів забезпечення економічної безпеки підприємства можуть використовувати:

- а) SWOT-аналіз, PEST-аналіз, бенчмаркінг;
- б) маркетингові комунікації, рекламу, PR;
- в) планування виробництва, нормування праці;
- г) методи бухгалтерського обліку та аудиту.

55. Скільки розділів у концепції економічної безпеки підприємства?

- а) 3;
- б) 4;
- в) 5;
- г) 6.

56. Умовою стабільної роботи підприємства в умовах невизначеності економічних процесів є:

- а) підвищення рівня заробітної плати працівників;
- б) ефективне стратегічне управління діяльністю підприємства та його системою економічної безпеки;
- в) оптимізація виробничих витрат;
- г) залучення іноземних інвестицій.

57. Стратегія економічної безпеки підприємства – це:

- а) довготривалі установки, плани та наміри керівників, спрямовані на створення і розвиток системи економічної безпеки;
- б) короткострокові плани підвищення прибутковості підприємства;
- в) система поточних фінансових і маркетингових заходів;
- г) організаційна структура підприємства для контролю за персоналом.

58. Який етап стратегічного планування розвитку підприємства охоплює узгодження обраних стратегій, визначення тактичних завдань та розробку оперативних планів?

- а) I;
- б) II;
- в) III;
- г) IV.

59. Робота з реалізації стратегії економічної безпеки підприємства належить до сфери:

- а) фінансової діяльності;
- б) маркетингової діяльності;
- в) виробничої діяльності;
- г) адміністративної діяльності.

60. Одним із завдань створення перспективної системи економічної безпеки є:

а) забезпечення підприємства сучасними та перспективними технічними засобами захисту і сигналізації;

б) збільшення обсягів виробництва продукції;

в) проведення рекламних кампаній для залучення клієнтів;

г) оптимізація структури податкових платежів.

61. Особливістю забезпечення безпеки великого бізнесу в Україні є:

а) повне покладання на державні органи;

б) 100 % забезпечення власними силами та засобами, із використанням зв'язків у державному апараті;

в) виключне залучення сторонніх суб'єктів, що надають послуги безпеки;

г) ігнорування безпеки задля економії коштів.

62. Організація безпеки підприємства передбачає використання основних інструментів для ефективної протидії загрозам діяльності. До таких інструментів належать:

а) поєднання власних і залучених ресурсів без державних зв'язків;

б) використання лише технічних засобів контролю;

в) поєднання власних ресурсів, зовнішніх сил та державних зв'язків;

г) застосування лише стратегічного планування.

63. Служба економічної безпеки (СЕБ) на підприємстві – це штатний структурний підрозділ, що підпорядковується керівнику підприємства і взаємодіє з іншими підрозділами та суб'єктами державної і недержавної системи безпеки для виконання завдань:

а) протидії небезпекам і загрозам для діяльності підприємства;

б) виключно з планування виробництва та управління персоналом;

в) тільки з бухгалтерського обліку та фінансового контролю;

г) організації маркетингових та рекламних кампаній.

64. Головною метою діяльності СЕБ є:

а) захист економічних інтересів та запобігання фінансовій, матеріальній та нематеріальній шкоді;

б) захист юридичних інтересів та запобігання фінансовій, матеріальній та нематеріальній шкоді;

в) захист позицій на ринку в інтересах запобігання фінансовій, матеріальній та нематеріальній шкоді;

г) захист від зовнішніх загроз.

65. До відповідальності СЕБ НЕ належить:

а) окреслення того, хто несе відповідальність;

б) сфера відповідальності;

в) межа відповідальності;

г) створення нормативної бази.

66. Служба економічної безпеки підприємства здійснює прогнозування стану чинників зовнішнього і внутрішнього середовища для:

- а) забезпечення нормального розвитку та функціонування підприємства;
- б) підготовки кадрових наказів;
- в) виключно бухгалтерського обліку;
- г) організації корпоративних заходів.

67. НЕ є загальною функцією СЕБ:

- а) обліково-контрольна;
- б) інформаційно-аналітична;
- в) науково-технологічна;
- г) адміністративно-розпорядницька.

68. До обов'язків працівників щодо дотримання режиму безпеки на підприємстві належать:

а) знання та виконання правил режиму безпеки, зберігання комерційної таємниці, повідомлення про втрату документів та запобігання нанесенню збитків підприємству;

б) використання технічних засобів підприємства для власних розважальних цілей;

в) ігнорування встановлених процедур з обліку та зберігання конфіденційної інформації;

г) виконання лише своїх посадових обов'язків без урахування правил безпеки.

69. Удосконалення роботи СЕБ можна досягти шляхом:

- а) розширення сфери впливу;
- б) зменшення сфери впливу;
- в) переносу акцентів на зовнішні загрози;
- г) переносу акцентів на внутрішні загрози.

70. Поглиблення впливу СЕБ найефективніше досягається через:

а) необхідність візи співробітника на всіх документах, включаючи несуттєві;

б) постійне втручання у щоденну діяльність підприємства без узгодження зі штатними підрозділами;

в) використання тільки для контролю за фінансовими операціями;

г) підвищення ступеня повноважень на високих рівнях та участь у розв'язанні ключових кадрових і організаційних питань.

71. Розширення сфери впливу СЕБ підприємства передбачає не лише традиційні заходи охорони, а й додаткові функції, серед яких:

а. аналіз фінансово-господарської діяльності та організація контролю для забезпечення економічної безпеки;

- б) виключно особиста охорона керівництва та контроль переміщень транспорту;
- в) тільки охорона офісних і складських приміщень;
- г) прослуховування розмов співробітників без жодного аналізу діяльності підприємства.

72. Виконуючи свої функції, СЕБ НЕ взаємодіє з:

- а) юридичним відділом;
- б) відділом кадрів;
- в) відділом маркетингу;
- г) планово-економічним відділом.

73. Функція СЕБ, яка забезпечує впровадження позитивного досвіду, навчання працівників і розробку методик безпечної проведення операцій:

- а) науково-методична;
- б) інформаційно-аналітична;
- в) соціально-кадрова;
- г) організаційно-управлінська.

74. Адміністративно-розпорядницька функція СЕБ спрямована на:

- а) контроль за фінансовою звітністю підприємства;
- б) розробку, встановлення та підтримку режимів безпеки, визначення прав і обов'язків працівників у сфері безпеки;
- в) організацію технічного оснащення підприємства відеоспостереженням;
- г) проведення маркетингових досліджень та аналізу конкурентів.

75. Діяльність, що охоплює організаційне, матеріально-технічне і технологічне, правове забезпечення режимів безпеки у діяльності суб'єктів підприємництва, відповідає _____ функції:

- а) науково-методичній;
- б) соціально-кадровій;
- в) організаційно-управлінській;
- г) обліково-контрольній.

76. Створення групи зі збору інформації, її обробки, зв'язків із пресою та технічної групи для забезпечення роботи є основними функціональними напрямками, які реалізує:

- а) підрозділ охорони;
- б) експертна група для оперативного розв'язання питань, що виникають;
- в) інформаційно-аналітичний підрозділ;
- г) підрозділ захисту інформації.

77. Рушійним механізмом економічного прогресу є:

- а) конкуренція;
- б) інновації;

- в) державні інвестиції;
- г) політична стабільність.

78. Економічна розвідка на підприємстві – це діяльність, що передбачає:

- а) незаконний збір інформації з різних джерел;
- б) збір інформації без її аналізу та оцінки;
- в) безперервний збір, аналіз і передачу інформації про загрози законними методами з відкритих джерел;
- г) використання лише внутрішніх джерел інформації.

79. Головною метою економічної розвідки є:

- а) забезпечення фізичної охорони майна та території підприємства від не-санкціонованого доступу;
- б) виявлення та попередження внутрішніх зловживань та фінансових махінацій працівників;
- в) здобуття конкурентних переваг за рахунок отриманої інформації у процесі ухвалення управлінських рішень;
- г) аналіз минулих фінансових звітів та контроль за їх відповідністю нормативним вимогам.

80. НЕ є складовою економічної розвідки:

- а) конкурентна;
- б) фінансова;
- в) промислова;
- г) ресурсів.

81. До основних етапів будівництва економічної розвідки НЕ можна зарахувати:

- а) внутрішню оцінку;
- б) аналіз економічних тенденції у світі;
- в) зовнішню оцінку;
- г) аналіз отриманої інформації.

82. Відповідно до Постанови КМУ від 09.08.1993 р. № 611 комерційною таємницею підприємства НЕ є відомості про:

- а) обсяг, структуру та цінову політику стратегічного експортного контракту;
- б) технологію виробництва унікального продукту;
- в) чисельність і склад працівників, їхню заробітну плату загалом та за професіями й посадами;
- г) плани розвитку та інвестиційні проекти на наступні п'ять років.

83. До сфери інтересів економічної розвідки підприємства НЕ зараховують:

- а) конкурентів;
- б) міжнародні інституції;

- в) державу;
- г) споживача.

84. Серед перелічених варіантів методом економічного шпигунства є:

- а) фрікінг;
- б) аналіз;
- в) рекет;
- г) доведення до банкрутства.

85. Під диверсією розуміють:

- а) тимчасове чи постійне нанесення шкоди продукції, працівникам чи підприємствам конкурента;
- б) таємне фізичне проникнення на об'єкт конкурента з метою вивчення обстановки чи викрадення інформації;
- в) викрадення документів чи продукції конкурента;
- г) підкуп осіб здатних передати документацію щодо певної тематики або зразків продукції.

86. Замість незаконного розкрадання (викрадення документів чи продукції конкурента), легальним альтернативним методом розвідки є:

- а) таємне фізичне проникнення на об'єкт конкурента з метою викрадення інформації;
- б) пошук відомостей, оприлюднених офіційно колишніми працівниками конкурента (інтернет-блоги, тематичні сайти);
- в) аналіз звітів комівоєжерів, взаємодії зі спільними клієнтами та постачальниками;
- г) аналіз виробів конкурентів, відгуків клієнтів, обговорень у професійних спілнотах та відвідування виставок, що влаштовуються конкурентами.

87. Шпигунський метод, що передбачає працевлаштування у компанії-конкурентів чи схилення до співпраці цілої компанії або окремих осіб для сприяння в отриманні таємної інформації, називається:

- а) розкрадення;
- б) підкуп;
- в) диверсія;
- г) впровадження чи вербування агента.

88. Якщо підприємство не вдається до підслуховування, стеження, воно може здобути інформацію легально шляхом:

- а) пошуку відомостей, оприлюднених офіційно колишніми працівниками конкурента;
- б) аналізу біржових звітів консультантів та фінансової звітності;
- в) збору інформації, що міститься у ЗМІ, включаючи офіційні документи, заяви посадових осіб, публікації до ювілейних дат;
- г) взаємодії зі спільними клієнтами та постачальниками.

89. Великий обсяг інформації про конкуруючі компанії та їх продукцію можна отримати за допомогою електронних баз даних. Основними провайдерами таких баз є:

- а) Google та Microsoft;
- б) Dun & Bradstreet (D&B) і Experian Information Solution (EIS);
- в) Facebook та LinkedIn;
- г) Yahoo та Oracle.

90. «Сирі» дані зазвичай:

- а) не мають значення без поєднання з іншими даними;
- б) містять повну інформацію для ухвалення рішень;
- в) завжди відображають реальний стан справ;
- г) є основою для фінансових прогнозів.

91. Відмінності підприємств того чи іншого виду діяльності не можна класифікувати за такими групами:

- а) правове регулювання в галузі;
- б) практика господарської діяльності;
- в) організаційні особливості підприємств;
- г) інноваційні особливості підприємств.

92. Діяльність промислових підприємств завжди знаходиться під пильною увагою державної та місцевої влади, що створює низку загроз, зокрема:

- а) використання адміністративних можливостей для отримання вигоди та тиску з боку конкурентів або рейдерів;
- б) зростання впливу адміністративних ризиків – змін у законодавстві, у позиції контролюючих органів, кадрових змін у владі;
- в) потрапляння підприємства у залежність від посадових осіб або посередників, у тому числі власних працівників;
- г) усі перелічені загрози є можливими.

93. Специфічними загрозами НЕ є:

- а) загострення конкуренції на ринку продукції, що виробляється вузькоспеціалізованим підприємством;
- б) загострення конкуренції у обмеженому географічному просторі, значно впливає, якщо перевезення продукції призводить до її значного подорожання для споживача;
- в) антимонопольне законодавство;
- г) падіння попиту на продукцію, що випускається, зумовлене об'єктивними причинами.

94. Виробничий процес на промисловому підприємстві є технічно складним, тому серед можливих загроз для підприємства можна виділити:

- а) лише фінансові втрати через падіння попиту на продукцію;

б) нанесення шкоди основним засобам і техніці, травматизм персоналу, поява браку через низьку якість сировини та комплектуючих;

в) зменшення продуктивності праці через відсутність мотивації;

г) поліпшення якості продукції та зменшення витрат на виробництво.

95. Аудит у промисловості несе загрози, якщо:

а) його проводять некваліфіковані спеціалісти;

б) впроваджуються ефективні внутрішні контролю;

в) застосовуються сучасні стандарти аудиту;

г) звіти перевіряються незалежними аудиторами.

96. До особливостей економічної безпеки підприємств с/г НЕ належать:

а) природно-кліматичні умови;

б) правові;

в) виробничо-технологічні;

г) фінансові.

97. У сфері зв'язку найбільш характерними загрозами є:

а) списання товарно-матеріальних цінностей понад норму;

б) адміністративні ризики та надання неврахованих послуг;

в) перевезення вантажів без документального оформлення;

г) автоматизація обліку послуг.

98. Характерною ознакою товарів у торгівлі є те, що в циклі «товар – гроші – товар» вони зазнають:

а) мінімальних змін, зокрема фасування та передпродажна підготовка;

б) істотних фізичних перетворень;

в) повного знищення частини товару;

г) обов'язкового транспортування через третіх осіб.

99. Терміни поставки у договорі постачання є істотною умовою, оскільки:

а) без них договір не вважається договором поставки;

б) вони дозволяють підприємству планувати діяльність і управляти запасами;

в) вони визначають ефективні санкції за зрив термінів;

г) усі вищезазначені твердження правильні.

100. Підприємства роздрібної торгівлі за організацією продажу товару можна умовно поділити на:

а) тільки гіпермаркети;

б) лише дрібні крамниці;

в) магазини з класичними вітринами, продавцями та самообслуговуванням;

г) магазини з онлайн-продажем.

101. Роздрібна торгівля – це продаж товару:

а) у кількості штук;

б) за форвардними цінами;

- в) партіями;
- г) лише населенню.

102. Метод попередження крадіжок із візків передбачає:

- а) контроль візків касирами та співробітниками служби безпеки;
- б) перевірку сумок покупців під час входу;
- в) використання систем відеоспостереження без візуального контролю;
- г) нічого з перерахованого.

103. Випадкова помилка маркування товару або зчитування штрихкоду є прикладом:

- а) шахрайства покупця;
- б) неправильної ідентифікації товару на касі;
- в) правильного обліку товару;
- г) методів протидії крадіжкам.

104. Тестові покупки проводяться з метою:

- а) перевірити уважність касирів та ефективність роботи служби безпеки, коли товар із зміненими штрихкодами проходить через касу;
- б) підрахувати кількість проданого товару на день;
- в) швидко поповнити запаси на складі;
- г) автоматично перевірити терміни поставки товару.

105. Сезонність продажів підвищує вимоги до управління закупівлями, оскільки:

- а) товари продаються безперервно протягом року;
- б) сезонний товар не потребує контролю термінів реалізації;
- в) закупівля більшої кількості сезонного товару, ніж потрібно, може призвести до його затримки або псування;
- г) підприємство не має проблем із персоналом.

106. Теорію конкуренції узагальнив:

- а) А. Сміт;
- б) Л. фон Мізес;
- в) Дж. Кейнс;
- г) Д. Рікардо.

107. Конкуренція в капіталістичному суспільстві – це:

- а) співпраця між підприємцями з метою розподілу ринку;
- б) жорстока безперервна боротьба капіталістів між собою за прибуток, ринки збуту та джерела сировини;
- в) змагання підприємців за зменшення витрат виробництва;
- г) процес ціноутворення на ринку праці.

108. Поведінкове трактування конкуренції означає:

- а) аналіз структури ринку для визначення ступеня свободи продавця і покупця;
- б) суперництво старого з новим, з інноваціями;
- в) боротьбу за гроші покупця шляхом задоволення його потреб;
- г) визначення ролі конкуренції в економічному розвитку.

109. Структурне трактування конкуренції передбачає:

- а) аналіз структури ринку та умов, що панують на ньому;
- б) змагання між фірмами за прибуток і споживача;
- в) вплив конкуренції на науково-технічний прогрес;
- г) суперництво між країнами за ринки збуту.

110. Функціональне трактування конкуренції – це:

- а) аналіз форм ринку та бар'єрів виходу з нього;
- б) боротьба підприємців за частку ринку;
- в) співпраця між компаніями у сфері наукових розробок;
- г) боротьба між старим і новим, коли інновації витісняють застарілі форми виробництва.

111. Умовами виникнення конкуренції є:

- а) наявність ринку засобів виробництва;
- б) свобода вибору виду господарської діяльності виробників;
- в) відповідність попиту та пропозиції;
- г) усі перелічені варіанти відповідей.

112. Об'єктом конкуренції є:

- а) гроші;
- б) потреби споживачів;
- в) споживачі;
- г) конкуренти.

113. До функції конкуренції НЕ належить:

- а) регулювання;
- б) мотивація;
- в) розподіл;
- г) забезпечення суспільного добробуту.

114. Ринок – це:

- а) орган державної влади, що регулює ціни на товари та послуги;
- б) суспільний інститут, що поєднує покупця і продавця для здійснення угоди купівлі-продажу товару або послуги, у якому формуються попит, пропозиція та ціна;
- в) система банківських і фінансових установ для кредитування бізнесу;
- г) організація, яка займається виробництвом товарів і послуг.

115. Ринок, на якому один продавець контролює весь обсяг пропозиції, називається:

- а) олігополія;
- б) досконала конкуренція;
- в) чиста монополія;
- г) монополістична конкуренція.

116. Скільки існує типів ринку:

- а) 4;
- б) 5;
- в) 6;
- г) 7.

117. За ознакою простору дії ринок поділяється на:

- а) домашній;
- б) континентальний;
- в) кліматичний;
- г) місцевий.

118. Принцип «невидимої руки» демонструє:

- а) індивідуальні прагнення підприємців можуть випадково приносити користь суспільству;
- б) усі підприємці повинні діяти лише на користь держави;
- в) конкуренція знижує загальний добробут;
- г) підприємці не повинні дбати лише про власну вигоду.

119. До позитивних наслідків конкуренції можна зарахувати:

- а) рушійну силу диверсифікованості виробництва;
- б) підвищення якості і конкурентоздатності продукції;
- в) негнучке пристосування до попиту;
- г) зростання витрат виробництв.

120. Конкурентна перевага системи – це:

- а) будь-які спільні риси з іншими системами;
- б) будь-яка ексклюзивна цінність, якою володіє система і яка дає їй перевагу перед конкурентами;
- в) рівень стабільності прояву цінностей;
- г) ступінь організованості управлінської системи.

121. Динамічність прояву цінностей буває _____ та тактична.

- а) соціальна;
- б) об'єктивна;
- в) стратегічна;
- г) політична.

122. *Методика оцінки конкурентних переваг має спиратися на сутність цінностей, які є джерелом одержання:*

- а) ефекту;
- б) прибутку;
- в) споживчої вартості;
- г) переваг.

123. *Сутність конкурентних переваг підприємства полягає у:*

- а) наявності унікальної технології виробництва;
- б) можливості порівняння характеристик діяльності з іншими об'єктами;
- в) максимізації прибутку за мінімальних витрат;
- г) зростанні ринкової частки підприємства.

124. *Прив'язаність конкурентних переваг належить до факторів:*

- а) географічних і часових;
- б) соціальних і політичних;
- в) психологічних і культурних;
- г) організаційних і виробничих.

125. *Зовнішні конкурентні переваги – це ті, які ґрунтуються на:*

- а) рівні затрат та продуктивності праці;
- б) спроможності підприємства створити значні цінності для споживачів його продукції;
- в) системах менеджменту та внутрішній організації процесів підприємства;
- г) аналогічних характеристиках підприємств-конкурентів.

126. *Переваги «низького рівня» – це:*

- а) переваги, що вимагають значних зусиль та коштів для їх досягнення;
- б) переваги, що забезпечують постійну модернізацію виробництва;
- в) переваги, які можуть бути легко досягнуті чи скопійовані конкурентами;
- г) переваги, що належать до внутрішніх кваліфікаційних ресурсів.

127. *Переваги «найвищого рівня» – це:*

- а) переваги, які існують протягом обмеженого часу і потребують постійної заміни;
- б) переваги, що ґрунтуються на розгалуженій збутовій мережі;
- в) переваги, які існують лише у фазі занепаду життєвого циклу;
- г) переваги, які передбачають постійну модернізацію виробництва, що виснажує конкурента.

128. *До спадкоємних конкурентних переваг персоналу належать:*

- а) здібності, фізичні дані, темперамент;
- б) ділові якості, цілеспрямованість і культура;
- в) організованість, емоційність та вік;
- г) комунікабельність та інтелігентність.

129. Основним показником, яким визначається конкурентоздатність товару (послуги) є:

- а) лише ціна товару;
- б) лише кількість вироблених одиниць;
- в) якість товару;
- г) виключно імідж підприємства-виробника.

130. Що НЕ є характеристикою ресурсних факторів конкурентної переваги:

- а) проведення внутрішньої і зовнішньої сертифікації продукції;
- б) доступ до дешевої сировини й інших ресурсів;
- в) облік і аналіз використання усіх видів ресурсів;
- г) оптимізація ефективності використання ресурсів.

131. Найбільш стратегічно помилковим підприємство вважає:

- а) використання стратегії диференціації;
- б) прагнення використовувати всі стратегії одночасно;
- в) використання стратегії низьких витрат;
- г) зосередження на одному з вибраних варіантів стратегії.

132. Забезпечення поставок сировини, її виробництво, збут продукції, післяпродажне обслуговування – це елементи, які належать до:

- а) основної діяльності;
- б) допоміжної діяльності;
- в) допоміжних (фінансових заходів);
- г) стратегій низьких витрат.

133. Конкурентний хід, який є методом для фірми з уникненням постійних зіткнень, від яких не виграє жоден учасник, – це:

- а) дії, що базуються на максимальному використанні власних ресурсів;
- б) стратегія, спрямована на виснаження конкурента модернізацією;
- в) стратегія низьких витрат, що реалізується на загальному ринку;
- г) перехід на вузький ринковий сегмент, де компанія може досягти своєї цілі.

134. Захоплення вільних просторів, партизанська війна та попереджувальні удари – це приклади наступальних ходів, які:

- а) гарантують високу віддачу від капіталовкладень без ризику;
- б) є стратегіями, які застосовуються лише лідерами ринку;
- в) належать до типових наступальних стратегічних дій;
- г) є виключно діями, спрямованими на протистояння сильним сторонам конкурента.

ВІДПОВІДІ НА ТЕСТОВІ ПИТАННЯ

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Г	В	а	а	а	Г	а	а	а	Г	Г	а	а	Г	б

16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
В	б	а	б	В	Г	а	В	В	а	Г	В	Г	а	б

31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45
В	Г	а	б	а	В	Г	а	В	б	а	Г	б	б	Г

46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
б	а	В	а	б	В	Г	Г	а	б	б	а	В	Г	а

61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75
б	В	а	а	Г	а	В	а	а	Г	а	Г	а	Д	В

76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90
В	а	В	В	В	б	В	б	а	а	Г	Г	В	б	а

91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105
Г	Г	В	б	а	б	б	а	Г	В	Г	а	б	а	В

106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120
а	б	В	а	Г	Г	В	В	б	В	а	Г	а	б	б

121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132	133	134
В	Г	б	а	б	В	Г	а	В	а	б	а	Г	В

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зайченко К. С., Діма Н. І. Економічна безпека підприємства: сутність та роль. *Ефективна економіка*. 2021. № 5. URL: <https://surl.lt/rcgtra>
2. Марченко О. С. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. Харків: НЮУ імені Ярослава Мудрого, 2022. 246 с. URL: <https://surl.lu/fsceat>
3. Особливості економічної безпеки підприємства / М. С. Садов'як, Н. В. Бегейло, В. О. Феник, А. А. Приступа, Н. А. Матвієвський, І. В. Запісоцький, М. З. Ільчишин. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Економічні науки*. 2023. № 9. URL: <https://surl.li/zwoiuk>
4. Skrynkovskyu R. M., Sopilnyk L. I., Tsyuh S. I. Improving the Enterprise Development Model: New Solutions Based on the Principles of Management, Marketing and Economic Diagnosis. *Business Inform.* 2020. Vol. 507, № 4. P. 191–199. URL: <https://surl.li/mkorat>
5. Competitiveness of The Company on the Market: Analytical Method of Assessment and the Phenomenon of the Impact of Corruption in Ukraine / R. Skrynkovskyu, A. Kataiev, O. Zaiats, H. Andrushchenko, N. Popova. *Journal of Optimization in Industrial Engineering*. 2021. Vol. 14, Issue 1. P. 103–110. URL: <https://surl.lu/ktlsqf>
6. Економічна безпека підприємства: навч. посіб / Г. В. Блакита, Г. В. Ситник, Т. Л. Зубко, В. В. Мельник, О. А. Пурденко. Київ: КНТЕУ, 2021. 304 с. URL: <https://surl.li/tjeaaz>
7. Длугопольський О., Сімахова А., Затонацька Т., Козловський С., Олексів І., Балтгайліс Я. Потенціал віртуальної реальності в сучасному цифровому суспільстві: економічні перспективи. *2021 11th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT)*. Деггендорф, 2021. С. 360–363. URL: <https://surl.li/lyurir>
8. Methodological toolkit for assessing the level of stability of agricultural enterprises / A. Sumets, S. Kniaz, N. Heorhiadi, R. Skrynkovskyu, V. Matsuk. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2022. Vol. 8, № 1. P. 235–255. URL: <https://surl.li/owicth>
9. Development of Digital Economy in the Context of Information Security in Ukraine / L. Sopilnyk, R. Skrynkovskyu, M. Kovaliv, R. Zayats, O. Malashko, S. Yesimov, M. Mykytiuk. *Path of Science: International Electronic Scientific Journal*. Vol. 6, № 5. P. 2023–2032. URL: <https://surl.li/voookp>
10. Карачина Н. П., Вітюк А. В. Економічна безпека: навч. посіб. Вінниця: ВНТУ, 2023. 112 с. URL: <https://surl.li/ojijhj>
11. Ковальська Л., Голій О., Голій В. Економічна безпека підприємства: сутність, структура та механізм забезпечення. *Економічний форум*. 2023. Т. 13, № 1. С. 126–137. URL: <https://surl.li/uaqvkj>

12. The influence of the Net Financial Result of the Activities of the State Enterprises of Ukraine on the Efficiency of the Use of their Capital in the Corporate Management System / I. Zayukov, H. Mazur, S. Kozlovskiy, R. Lavrov, V. Matsyuk. *European Journal of Economics and Management*. 2024. Vol. 1, Issue 10. P. 15–25. URL: <https://surl.li/xpueqz>

13. Недобой С. Ю. Сутність поняття економічної безпеки. *Економіка та суспільство*. 2024. № 67. URL: <https://surl.li/rdzutv>

14. Заверуха Д. А., Копитко М. І. Характеристика основних елементів сутності економічної безпеки. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2022. № 1(65). С. 19–24. URL: <https://snku.krok.edu.ua/index.php/vcheni-zapiski-universitetu-krok/article/view/478>

15. Нам'ясенко В. М. Економічна безпека підприємства в умовах воєнного стану. *Економіка України*. 2025. № 6(763). С. 25–38. URL: <https://surl.li/alphak>

Навчальне видання

Козловський Сергій Володимирович

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМНИЦТВА

Методичні вказівки до самостійної роботи
для здобувачів вищої освіти ОС «Магістр»
спеціальності D3 Менеджмент

Редактор Л. О. Ноцька
Технічний редактор О. К. Гомон

Підписано до друку 30.12.2025 р.
Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Друк – цифровий. Умовн. друк. арк. 2,84.
Тираж 30 прим. Зам. № 155.

Донецький національний університет імені Василя Стуса
21021, м. Вінниця, вул. 600-річчя, 21.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру
серія ДК № 5945 від 15.01.2018 р.